

Les professions i les corporacions sanitàries a les comarques de Girona (1857-2007)

FERNANDO MONTESINOS

L'evolució contemporània dels professionals sanitaris va iniciar-se a mitjan segle XIX, amb la promulgació de dues importants normatives sanitàries: la Llei de 28 de novembre de 1855, del servei general de sanitat, i la Llei de bases de 9 de setembre de 1857, d'instrucció pública, més coneguda com la «Llei Moyano». En aquesta última s'establiren, entre d'altres, les condicions per a l'ensenyament de les carreres de practicant i de matrona, estudis que s'inclouïen entre els impartits en les facultats de medicina. L'objectiu d'aquesta llei era articular minuciosament tot allò relatiu als diversos estudis de medicina i suprimir els estudis de cirurgia menor o ministrant; van aparèixer en escena, com si es tractés d'una premonició, els facultatius habilitats de segona classe i el metge cirurgià habilitat.

Darrere d'un anar i venir d'ordres i decrets que regulen la manera de realitzar els estudis de practicant, arribem a la reforma d'una carrera, quasi sense estrenar, que canvià el seu nom de *practicant* pel de *facultatiu de segona classe*, amb l'aplicació del Reial

decret de 7 de novembre de 1866, pel qual es reformaven els estudis de la Facultat de Medicina. Aquests nous professionals foren creats per assumir tant les funcions de practicant com les de metge, intentant sobretot substituir els primers: «[...] la diaria desaparición de los Cirujanos, y el gran número de pueblos de España que tiene por toda asistencia la incompetente de los ministrantes y practicantes, son datos que autorizan, que hacen indispensable y urgentísima la creación de Profesores de segunda clase [...]». En el seu període de vigència, i concretament en el període comprès entre els anys 1866 i 1892, només vuit persones de Girona es van decantar per obtenir el títol de facultatiu de segona classe: Juan Comamala Llausa, de Camprodon; Ramiro Ros Valentí, de Girona; Joaquín Vilaret Vilaret, de Garriguella; José Rovira Artolas, de

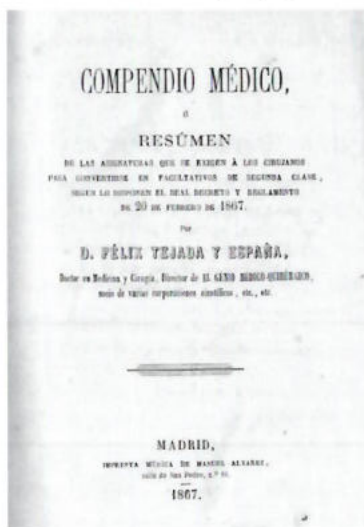
Llers; Francisco Tarta Cortada, de Tortellà; Pablo Monells Descamps, de Molló; Miguel Sala Resplant, de Crespià, i Juan Garganta Riera, d'Olot.

Com a exemple del fracàs de l'«ideòleg legislador» marquès d'Oro-

vio, basti dir que alguns facultatius de segona classe sol·licitaven dels ajuntaments el nomenament, no ja de practicant, sinó de barber-sagnador, per poder així realitzar la tècnica de la sagnia i obtenir alguns ingressos. Només un d'ells va revalidar el seu títol pel de practicant, Pablo Monells Descamps (21 de novembre de 1917), i es dona el cas que el seu germà Agustí exercia de practicant a la mateixa població de Molló des de l'any 1889. Tot i la seva efímera existència, van disposar d'un manual formatiu propi, obra del doctor Félix Tejada y España.

Un important incident per als practicants sorgí per mitjà de la publicació del Reial decret de 4 de juny de 1875, el qual creava el títol d'especialista cirurgià dentista. A la província de Girona, el primer cirurgià dentista va ser Enrique Pous Casademont, de Llers, i l'odontòleg pioner va ser José Callís Saura, de Breda.

Portada del manual formatiu propi dels facultatius de segona classe, obra del doctor Félix Tejada y España.

FONS EMILI MASSANAS, INSPAI

Dispensari dedicat a la lluita contra la tuberculosi, al carrer Figuerola de Girona.

Reiniciats els estudis de practicant, el primer gironí que va obtenir l'esmentada titulació fou José Campos Frigola (23 d'agost de 1877), i les primeres matrones titulades foren Maria Carmen Bartes Figueres, de Palafrugell, Margarita Font Tremoleda, de Lladó, i Maria Gravalosa Colomer, de Sant Feliu de Pallerols, totes tres en la mateixa data, el 27 de maig de 1878.

A conseqüència de la publicació de la Reial ordre de 12 d'abril de 1898, per mitjà de la qual es decretava la col·legiació obligatòria per als farmacèutics, es va celebrar el dia 15 de maig d'aquest mateix any l'assemblea constituent del Col·legi Provincial de Girona, i quedà formada la seva primera junta directiva, amb els següents membres: president, José M. Pérez Cifra; secretari i comptador, Ernesto Vivas Bacó; tresorer, Salvador Barrera Suné; vocal primer, Enrique Campmany Quintana, i vocal segon, José Llach Coll. La Reial ordre de 10 de desembre de 1904 va atorgar al Col·legi de Farmacèutics de la província de Girona la consideració de corporació oficial, en acreditar-se que en aquell moment hi havia inscrits cent tretze farmacèutics.

Mitjançant la Reial ordre de 19 de desembre de 1894, fou reconegut oficialment el Sindicat de Metges Gironí, que fou l'origen del Col·legi de Metges de la província de Girona. Arribada la col·legiació obligatòria per als metges a través de la Reial ordre de 12 d'abril de 1898, es va celebrar el 18 de juliol d'aquest mateix any l'última sessió del Sindicat de Metges Gironí, amb la finalitat

de constituir el Col·legi provincial. S'oferí la presidència al doctor Ametller, que no la va voler, la qual cosa ocasionà que les votacions per a la constitució de la primera junta col·legial duressin uns quatre dies. La primera seu col·legial es va ubicar al carrer de la Plateria, número 21, 2a planta, de Girona. El dia 30 de gener de 1899 va dur a terme la seva primera junta general en el consistori de la ciutat de Girona, i el primer dia del mes d'agost següent es traslladà la seu col·legial al primer pis del número 14 de la gironina rambla de la Llibertat. Amb la Reial ordre de 18 de març de 1904 es va atorgar al Col·legi de Metges de la província de Girona la consideració de corporació oficial, en acreditar-se que en aquell moment s'hi trobaven inscrits cent vuitanta-nou metges. La primera dona de la província de Girona que es va llicenciar en medicina fou Trinidad Sais i Plaja (Universitat de Barcelona, 12 de març de 1904), natural de la Bisbal d'Empordà. Era filla i germana de les també bisbalenques matrones Teresa Plaja i Boj i Delmira Sais i Plaja (Universitat de Barcelona, 18 d'octubre de 1882 i 5 d'abril de 1904, respectivament).

Dentistes, matrones i veterinaris

Després de múltiples temptatives dels cirurgians dentistes de Barcelona i Madrid, per mitjà de la Reial ordre de 21 de març de 1901 veié la llum el títol d'odontòleg. Sens dubte, el suport de la corona espanyola i el tremp del dentista Florestán Aguilar foren vitals en la consecució de la nova situació acadèmica. Desapareixia així la titulació de cirurgià dentista, per la qual tant havia lluitat el ministrant Cayetano Treviño i que com a tal solament havia existit durant vint-i-sis anys (1875-1901). Els odontòlegs, que no eren simultàniament metges, van patir durant anys una seriosa dificultat en el seu exercici professional: la falta de capacitat prescriptora. Davant d'aquesta situació, finalment el director de la Escuela de Odontología i la Sociedad y Federación Odontológicas Españolas van reclamar al Ministeri de la Governació (1929) que es dictés una disposició de caràcter general, per mitjà de la qual es reconegués als odontòlegs la facultat de firmar, sota la seva responsabilitat, receptes de substàncies actives indispensables per a l'exercici de la professió. Després de múltiples dificultats es va aconseguir que per mitjà de la Reial ordre de 18 d'abril de 1929 s'autoritzés una relació de substàncies que podien prescriure els odontòlegs, davant les quals les oficines de farmàcia no podien posar objecció en la seva dispensació. Aquesta és la mateixa reivindicació que actualment abanderaren els professionals d'infermeria.

Amb la publicació del Reial decret de 31 de gener de 1902 els practicants ampliaven les seves competències, arran del fet que les matrones perdien l'exclusiva en un important aspecte del seu àmbit competencial i que fins al moment havia estat la clau de la seva praxi ocupacional: l'assistència als parts normals. El primer

gironí que es va titular com a practicant autoritzat per a l'assistència a parts normals fou José Thomas Serrats, de Sant Jordi Desvalls (20 de juliol de 1905).

L'any 1904 es va estipular al Reial decret de 10 d'agost que podien adquirir el títol de practicant les dones, i les primeres que el van obtenir a la província de Girona foren Raimunda Llinàs Bellvehe, de Santa Coloma de Farners (practicant, 20 d'agost de 1909), i Maria Soledad Vicens Frigola, de la Bisbal d'Empordà (practicant autoritzada per a l'assistència a parts normals, 30 de juliol de 1928).

Davant d'aquesta situació, les matrones varen veure un bon complement per al seu exercici professional i algunes varen optar per obtenir el títol de practicant, per al qual havien de revalidar-lo totalment, sense cap convalidació, com fou el cas de les gironines Teresa March Lloveras, Carmen Mora Guilayn, Justa Oriell Bober, Joaquina Jubert Vilanova, Palmira Salacruch Mallol, Jacinta Vila Freixas, Maria Busquets Serrat, Maria Carmen Jou Vicens, Basilisa Esteve Iborra i Catalina Lago Girbes. Els practicants amb aquest Reial decret veien abolit l'històric androcentrisme de la seva professió i les dones que s'incorporaven a «la classe», a diferència de les matrones, no havien d'acreditar uns requisits previs per poder estudiar i posteriorment exercir, com ara la llicència paterna, materna o marital, o acreditar viduïtat, dispensa d'edat o solteria i prova cal·ligràfica que demostrés que sabien llegir i escriure.

L'inici corporatiu dels veterinaris de Girona s'associa a la Lliga de Veterinaris de la província (1884), constituïda per Juan Arderius Banjol, que, conjuntament amb altres veterinaris, es constituï en col·legi professional com a resultat de l'assemblea celebrada el dia 23 de desembre

de 1905, en la qual es va aprovar el reglament i l'estatut del Col·legi. Inicialment la junta directiva del Col·legi de Girona estava composta per Juan Arderius Banjol, com a president, i Juan Verdguer Estrach com a secretari, i en formaven part implicada altres veterinaris. Mitjançant la Reial ordre de 10 de desembre de 1906 es va atorgar al Col·legi de Veterinaris de la província de Girona la consideració de corporació oficial, en acreditar-se que en aquell moment s'hi trobaven inscrits quaranta-quatre veterinaris. No s'ha pogut determinar la ubicació de la primera seu social del Col·legi a

Infermeres de la maternitat durant la postguerra.

INSPIA

Com a exemple del fracàs de l'ideòleg legislador marqués d'Orovio, basti dir que alguns facultatius de segona classe sol·licitaven dels ajuntaments el nomenament, no ja de practicant, sinó de barber-sagnador, per poder així realitzar la tècnica de la sagnia i obtenir alguns ingressos

la ciutat de Girona, però posteriorment (1928) es va situar al carrer Auriga, número 2, principal. La primera veterinària catalana fou la gironina Teresa Bonilla Elías (Universidad de Zaragoza, 1941), la qual, encara que natural de Puigcerdà, no va arribar a exercir mai a la província de Girona.

Els diversos plans d'estudi de les ciències de la salut es varen anar adaptant als avenços socials i tecnològics, fins que van sorgir els primers plans d'estudis reglats per a les infermeres. A instàncies de la Congregació de les Serves de Maria, que inicialment

només sol·licitaven autorització per tal que poguessin exercir les seves religioses la professió d'infermera, es va publicar la Reial ordre de 7 de maig de 1915, per mitjà de la qual es va aprovar un programa a dits efectes i que el ministre de Foment, Esteban Collantes, va ampliar també per a aquelles dones que, reunint els requisits exigits,

no pertanyessin a cap comunitat religiosa. Al cap de poc temps, l'Associació de la Creu Roja Espanyola aconseguí del ministre de la Guerra, Agustín Luque, la publicació del Reial decret de 28 de febrer de 1917, en què s'aprovava les instruccions generals per a l'organització, constitució i programa formatiu del Cos de Dames Infermeres de la Creu Roja Espanyola. Transcorregut el temps se sancionà la Reial ordre de 24 de juny de 1922, per mitjà de la qual s'aprovava el reglament-programa de les germanes infermeres de Sant Vicenç de Paül, adscrites als hospitals militars.

Els primers col·legis sanitaris a les nostres comarques

Durant el relat cronològic s'ha constatat l'ordre en què es varen constituir els primers col·legis de les professions sanitàries a la província de Girona. Quasi tots varen estar estretament vinculats entre si; tant és així, que arribaren a compartir els seus domicilis socials, per exemple el Col·legi de Farmacèutics i el de Veterinaris (1928) van decidir compartir el primer pis del número dos del carrer Auriga; seguidament (1930) es va incorporar en aquest mateix domicili el Col·legi d'Odontòlegs, i tres anys més tard (1933) el Col·legi de Metges. El Col·legi de Practicants i Matrones en va quedar al marge, segurament perquè no podia ni tan sols afrontar unes despeses comunes, però com que la història (quasi) sempre es repeteix, actualment s'està propugnant una opció similar, a través de la qual s'aglutinarà a l'Edifici Fòrum el conjunt dels col·legis dels professionals de la salut de Girona: actualment els diplomats en infermeria podran entrar a compartir l'espai que no van poder ocupar anteriorment els seus avantpassats professionals.

El 8 d'octubre de 1925 es va constituir la primera junta del Col·legi de Practicants i Matrones de Girona i la seva província. L'assemblea constituent es va dur a terme als salons de l'Ateneu Social Democràtic, en un acte molt concorregut, al qual van assistir el president del Col·legi de Practicants de Barcelona, José Icardo, i un representant de la Federació Nacional. A l'època, solia ser bastant habitual que s'agrupessin ambdues titulacions en un mateix col·legi professional, en funció del nombre de professionals en exercici de la província. Influenciats segurament per la incansable tasca que en pro de la col·legiació duïen a terme tant la Federació Nacional de Practicantes com la Unión Sanitaria, els practicants Orri, nissaga de professionals molt sensibilitzats per tots els temes de «la classe», van constituir aquest primer Col·legi de Practicants i Matrones de Girona, amb la següent composició: president, Sebastián Orri Hugas; secretari, Mariano Orri Corredor; tresorera, Coloma Clapes Sastre; vocal primer, Abdón Ventura Genís, i vocal segon, Pilar Jou Bosch. La primera seu col·legial es va domiciliar al número 5 de la rambla de la Llibertat de Girona, després de condicionar les dependències del gabinet professional de Sebastián Orri.

El Col·legi d'Odontòlegs va ser el més tardà a Girona, quant a la seva constitució (1930). Va ser creat inicialment per la Reial ordre de 27 de maig de 1930, amb la col·legiació obligatòria per a tots aquells que exercissin legalment l'odontologia, seguint el model d'altres organitzacions, com les dels metges i farmacèutics.

Realment el Col·legi d'Odontòlegs de Girona ha estat i és, des de la seva constitució, una filial del Col·legi Regional de la II Regió.

De la Guerra Civil als nostres dies

El colonialisme, les diferents conteses africanes i finalment la Guerra Civil (1936-39) varen marcar especialment els treballadors de la salut i l'evolució d'aquestes professions, tant des de la situació bilateral de baixes i paral·leles o ulteriors represàlies, com per a aquells que necessàriament van haver d'exiliar-se llargs anys o al contrari van romandre al país. Les dones del sector guanyador tenien per davant un llarg i prolífer trajecte com a infermeres en la Sección Femenina de la Falange, dels hospitals de sang i dames militars. També es podien projectar aquells professionals sanitaris adeptes al règim. Com veurem, en l'àmbit dels auxiliars sanitaris fou on més canvis es van produir.

Els col·legis d'auxiliars sanitaris es constituïren posteriorment per mitjà de l'Ordre de 22 de desembre de 1944, i a partir d'aquesta normativa, subscripta pel llavors director general de Sanitat, Blas Pérez González, el Consell General i els col·legis provincials de practicants van passar a anomenar-se col·legis d'auxiliars sanitaris, i s'hi enquadraren els practicants, les llevadores i les infermeres amb títol oficial. En aquells moments la direcció del Consell General estava en mans dels practicants, els quals havien estat lliurement designats per la Direcció General de Sanitat, igual que les vocals matrones i infermeres, indubtablement per ser afectes al règim. Els estatuts definien molt concretament les funcions i atribucions de cadascun dels grups que s'agrupaven en el si del

col·lectiu dels auxiliars sanitaris, i quedava clar que uns eren els auxiliars immediats (practicants), altres simplement auxiliars (matrones) i les terceres, auxiliars subalternes (infermeres). Per a l'exercici de la professió de matrones i infermeres, se seguien aplicant les limitacions històriques, tant d'edat, com

d'autoritacions maritals, paternes o maternes, mesures que no afectaven les dones practicants.

El control i sobretot la vigilància cautelar del règim perduraven i subsistiren en el temps. En són exemple els estatuts dels col·legis provincials d'auxiliars sanitaris, aprovats per l'Ordre de 30 de juliol de 1954, que van estar vigents fins al 1977, any en què es va iniciar la reforma estatutària de l'Organització Col·legial d'Auxiliars Sanitaris. Però no totes les normatives que es van desplegar amb l'aplicació de l'Ordre de 29 de març de 1954 foren font de crítiques, ja que amb aquesta també va arribar una de les normatives

Amb la publicació del Reial decret de 51 de gener de 1902 els practicants ampliaven les seves competències i les matrones perdien l'exclusiva en un important aspecte del seu àmbit competencial: l'assistència als parts normals

Antiga farmàcia de l'Hospital de Santa Caterina.

professionals més necessàries i reclamades pels auxiliars sanitaris: el seu primer Codi de Moral.

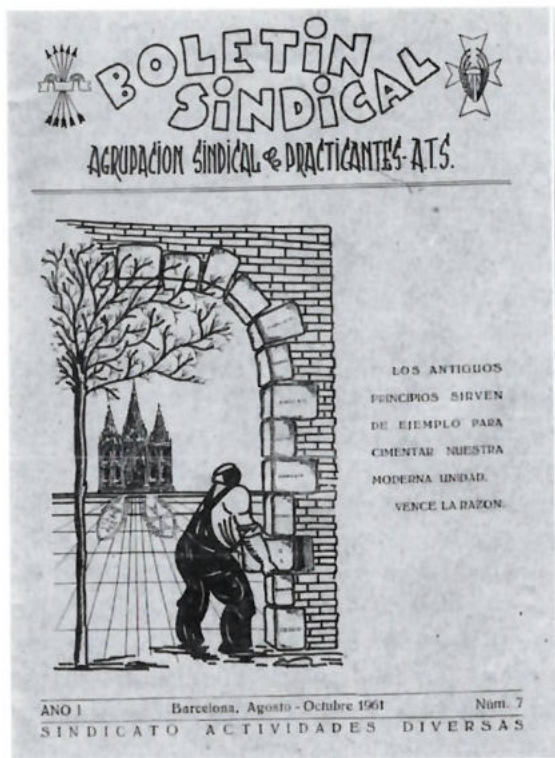
Un de tants aspectes de discriminació per raó de gènere en què es veien immerses totes les dones que pretenien realitzar els estudis d'ajudant tècnic sanitari era que havien d'efectuar-los exclusivament en règim d'internat, i s'havia acollit amb gran alegria l'Ordre de 29 de novembre de 1962, subscripta per Manuel Lora Tamayo, mitjançant la qual es dispensava les dones casades de dita obligació. Als pocs mesos, el mateix Lora Tamayo va sancionar el Decret de 28 de febrer de 1963, per mitjà del qual es culminaven les aspiracions d'una part del col·lectiu d'infermeres: les d'aquelles que havien pretès sense èxit cursar les ensenyances de l'especialitat d'assistència obstetrícia, és a dir, de matrona. Excloent-se novament les infermeres i a sol·licitud del Consell Nacional d'Auxiliars Sanitaris, es publicà l'Ordre de 24 de maig de 1963, per la qual es determinava que els títols de practicante, matrona i ajudant tècnic sanitari tenien la consideració a tots els efectes de tècnics de grau mitjà, i en conseqüència arribà el moment d'adequar els estatuts dels col·legis provincials d'auxiliars sanitaris. Mentre, l'Ordre de 29 de març de 1966 autoritzava que el títol de practicante es pogués convalidar directament, a instància dels interessats, pel d'ajudant tècnic sanitari, sense cap més tràmit que el pagament dels drets d'expedició.

El Col·legi de Farmacèutics i el de Veterinaris (1928) van compartir el primer pis del número dos del carrer Auriga; seguidament (1950) es va incorporar en aquest mateix domicili el Col·legi d'Odontòlegs, i tres anys després (1955) el Col·legi de Metges.

Entrant a l'any 1974 es multiplicaren les veus que propugnaven una col·legiació única, però en contraposició molts no estaven d'acord que a les infermeres se'ls reconeguessin els mateixos drets que als practicants, matrones i ajudants tècnics sanitaris. Tot sembla indicar que es tractava d'una lluita de poder d'unes corporacions professionals per mantenir-se, que molt aviat van desaparèixer de l'escena, ja que passats pocs anys (1977) arribà la reforma estatutària de l'Organització Col·legial d'Auxiliars Sanitaris i en conseqüència la fi de les últimes juntes directives dels Auxiliars Sanitaris de Girona en cada una de les seves tres seccions.

Quant a la secció de practicants i ajudants tècnics sanitaris masculins, estava ubicada (1976) al carrer de Francesc Eiximenis, número 14, de Girona, i era la secció on es col·legiaven aquells que tenien el títol de practicante o el d'ajudant tècnic sanitari, generalment homes, tret d'honroses excepcions. En realitat es tractava d'una sola habitació, llogada al pis on estava el que es coneixia com a Hogar del Maestro, encara que la majoria dels practicants-ATS del moment deien que el Col·legi eren les butxaques del seu president, José María Bosch Doménech. I realment era així: sempre portava a sobre els papers col·legials, i de vegades rebia els col·legiats a l'Institut Nacional de Previsió, on exercia com a practicante de contingent i zona, i en d'altres ocasions els atenia al seu gabinet. La darrera junta directiva (1977) d'aquesta secció va estar composta pels següents practicants: president, José María Bosch Doménech; secretari, Jesús Clemente Mir del Remedio; tesorero i habilitat, José Muñoz Soler; vocal primer, José Desoi Vázquez; vocal segon, Alfonso Moré Paretas, i vocal tercer, Juan Rodríguez Marfil.

Pel que fa a la secció de matrones, estava ubicada des de l'any 1940 a la ronda Ferran Puig, número 9, 1r 2a, de Girona, i era la secció on es col·legiaven els professionals que tenien el títol de matrona o el d'ajudant tècnic sanitari femení en l'especialitat d'assistència obstetricomatrona. Cal destacar que en una assemblea general de col·legiades (1952) es va acordar, entre d'altres temes, escollir la festa patronímica de les matrones, que fins al moment no existia en cap punt del país. Hi assistiren un total setze matrones, de les cent disset que hi havia col·legiades. No s'ha pogut constatar una font contradictòria respecte que no fos iniciativa del Col·legi de Matrones de Girona la que suscités que la resta de col·legis de matrones de tot el país adoptessin la Visitació de la Santíssima Verge Maria com la seva patrona, que ho segueix essent actualment. La seva última junta directiva (1977) va tenir la següent composició: presidenta, Dolors Gasull Vila; secretària, Teresa Vidal Verdguer; tesorera, Cecília

Portada del butlletí de l'Agrupación Sindical de Practicantes ATS.

Angelats Iglesias; vocal primera, Mercedes Costa Alís, i vocal segona, Anita Jordan Torrá.

Referent a la secció d'infermeres i ajudants tècnics sanitaris femenins, com que no estaven habituades a la col·legiació, segurament perquè no podien efectuar oficialment l'exercici lliure de la professió i conse-

güentment tampoc estaven obligades a tributar contribució a la hisenda pública, la seva tendència corporativa havia estat enquadrar-se a la Sección de Enfermeras del Sindicato de Actividades Diversas a partir de l'any 1939. Però la celebració, en l'acabada d'inaugurar Casa de la Cultura de Girona, d'una assemblea d'infermeres, convocada per Teresa Loring, presidenta de la Secció d'Infermeres del Consell Nacional d'Auxiliars Sanitaris, va despertar el cuc col·legial entre les infermeres i van acabar per organitzar-se col·legialment. La primera seu col·legial es va ubicar al carrer de la Força, número 6, en una habitació de la Secció Femenina de la FET y de las JONS. Aquesta situació va durar poc més d'un any, perquè van llogar com a local corporatiu un despatx, al primer pis

Durant el període de cent cinquanta anys (1857-2007) que hem descrit en aquest article sobre les professions sanitàries, la d'infermeria és la que ha patit més modificacions

del número 8 del carrer General Primo de Rivera, avui carrer Nou, de Girona. La seva última junta directiva (1977) va tenir la composició següent: presidenta, Maria Teresa Rius Fàbrega; secretària, Ana María Lisnier Marín; tesorera, María Teresa Llaona Figa; vocal primera, Joaquina Ribot Puig, i vocal segona, María Massa Micaló.

La unificació col·legial, i amb aquesta el Col·legi Oficial d'Ajudants Tècnics Sanitaris, arribà amb la publicació de l'Ordre d'1 d'abril de 1977, a través de la qual es dictaven les normes per a l'adaptació de les tres seccions a les normes de la Llei de 13 de febrer de 1974 sobre col·legis professionals. Recursos i innumera- bles accions jurídiques contra aquesta unificació es van plantejar sense que prosperessin, i van ser moltes les províncies de la geografia espanyola en les quals es van alçar, sobretot els practicants, contra aquell procés unificador dictat per Martín Villa; els reductes més rellevants foren les províncies de Santander i Barcelona.

Des de la seva constitució (1978), en el Col·legi d'Ajudants Tècnics Sanitaris de Girona ja es van inscriure, sense distinció de sexe, practicants, matrones, infermeres, ajudants tècnics sanitaris i, posteriorment, diplomats en infermeria. La primera presidència del Col·legi Oficial d'Ajudants Tècnics Sanitaris fou ostentada per Joaquina Ribot Puig (1978-1986), que havia estat l'última presidenta accidental de la secció d'infermeres, i el nou col·legi s'ubicà als locals que fins llavors havia tingut aquesta secció al carrer Nou de Girona, fins que es van traslladar (1982) a la seu actual, que es troba al carrer Berenguer Camicer, número 2.

L'inici de la reforma de l'atenció primària de salut a Catalunya, mitjançant l'aplicació del Decret de 21 de març de 1985, va comportar una pausada i profunda reorganització del sistema

sanitari públic, i es va promoure una organització assistencial que ja no estava basada exclusivament en el binomi medicina-infermeria; a partir d'aquest moment van prevaler aspectes pluridisciplinaris.

Durant aquest període de cent cinquanta anys (1857-2007) que s'ha descrit, de totes les professions sanitàries ha estat la infermeria la que més modificacions ha sofert: reformes i adaptacions que han anat des de la seva denominació fins al seu marc de funcions, passant per múltiples plans d'estudis i convalidacions. Sembla que actualment passa per un període de major estabilitat, encara que tres són les preocupacions fonamentals del col·lectiu: el desenvolupament de les especialitats, la capacitat de prescripció i la integració dels estudis de grau d'infermeria en el sistema universitari espanyol dins de l'espai europeu d'educació superior.

Fernando Montesinos Vicente és infermer i antropòleg.